

ЗАМАН

Газета издаётся на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: gazeta.zamankbr.ruКЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ**КЕНГЕШ**

Казбек Коков РФ-ни Регионланы айнытыу жаны бла правительстволу комиссиясыны штабыны жыйылыууна кытышханды

КъМР-ни Башчысы **Казбек Коков** Россей Федерацияны Регионланы айнытыу жаны бла правительстволу комиссиясыны штабыны жыйылыууна кытышханды. Кенгеш РФ-ни вице-премьеры **Марат Хуснуллин**ни башчылыгы бла бардырылганды. Анда миллет эмда федерал проектле кылай толтурулгандарына кыралганды.

Штабыны жыйылыууна РФ-ни кырулуш эмда жашау журтла-коммунал мюлк министри **Ирек Файзуллин**, регионланы башчылары да кытышхандыла. Аны башлай, **Марат Хуснуллин** Правительство жер-жерледе кырулуш селеймезине дайым кыайгырганын, кюн сайын да тийишли мадарла жарашдырганын эсгертип, ала заманында синдирилге керек болгандарын чертгенди. Арт эки ыйыкыда чыгарылган оноула кырулушну терклендириуге, аны бла байламлы кыагытланы жарашдырууну тынч этиуге бурулдула, деп кыошханды ол.

Алайды да, кырулуш бардырырга эркин этиуно быйылны 1 августунда тауусулук болжалы дагыда бир жылга созулады. Жер участкалары барысында да кырулушланы планлары да ол оноуга киредиле. Андан сора да, жер-жерлени планларыны проектлерине эркинлик алыуу болжаллары 15 кунден 10 куннге дери кысхартылды. Аллай проектлени хазырларга власть органдан эркинлик алыр кереклиси да жокыду энди. Правительство дагыда жер участ-

кала юлешиуно, алада кырулуш бардырырга эркин этиуно, эки эм андан да кеп кырулуш участкалада орналган объектлени хайырланырга бериуно жоруклары да кыабыл кергенди.

Къабарты-Малкъарда жашау журтла, жолла ишлеу, инфраструктураны кырулушлары, шахарны тапландыруу селеймейди, бютюн кюч ала барады, дегенди республиканы Башчысы кенгешден сора кесини телеграм-каналында.

Ахыры 2-чи бетдеди.

СЫНАУЛА

Къабарты-Малкъар кырал аттестацияны бардырырга хазырды

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы **Казбек Коков** КъМР-ни жарыкыландыруу, илму эм жаш тёлую ишлери жаны бла министри **Анзор Езаов** бла ишчи тюбешу кыраганды. Анда эсеп кырал аттестацияны бардырыу соруула сюзюлгенди.

Экзамен кампанияны бардырырга республикалы бюджетден 58 миллиондан сомдан артык белгиленгенди, аладан 31 миллион сом экзамен материалланы дистанцион халда жиберирча онг этген технологияла. Дагыда ырысхы 9-чу класслада экзаменлени берирча программаны жалчытылынууна эм химиядан сынауу этдюрорча лаборатор оборудованианы алырга жиберилгенди.

- Эсеп кырал экзаменлени 13 мингден артык адам ётерикди. Баш кырал сынауу 9-чу классла-

ны 8554 выпускниги 46 пунктда, бир кырал экзаменни битеулю билим берген неда башха билим берген учрежденияланы 4582 выпускниги 23 пунктда берликдиле. Бусагытта ЕГЭ-ни бардырырга технологияланы сынауу ишле тындырыладыла, деп билдиргенди министр.

Экзаменлени бардырыуга 4,5 минг специалист кышуулукыду, ала шёндю хазырланыуу ётедиле. Минпросвещенияны КъМР-де МВД, КъМР-ни Саулукъ сакълау министерствосу, «Ростелеком» бла ведомстволары байламлыклары жарашдырылгандыла.

Тамамланган ишге багъа бере, КъМР-ни Башчысы республика эсеп кырал экзаменни бардырыуга хазыр болганын белгилегенди. **Казбек Коков** битеу тийишли техника эм кырау излемлени жалчытырга, сынауаны кыоркыуусуз бардырырга КъМР-ни Минпросвещениясына КъМР-де МВД, КъМР-ни Саулукъ сакълау министерствосу, «Ростелеком» бла ведомстволары байламлыклары сакълаганлай турурга буюрганды.

бла **Ирина Безникова** да кытышхандыла.

Предприятияланы таматары ишлеринде жетишмлерини бла кемчиликлерини юслеринден халпарлагандыла. **Сергей Говоров** а тюрлю-тюрлю бёлумледе ведомство бардырган кыйматлы проектлени сюзгенди.

Ахырында кенгеше кытышхана бирден министерствону былтыргы ишин игиге санаганларын билдиргенди.

Тюбешу

Статистика жаны бла болумну сюзгендиле

КъМР-ни Башчысы **Казбек Коков** Шимал-Кавказ федерал округу Кырал статистика управлениясыны федерал службасыны таматасыны орунбасары **Аурика Гаштова** бла ишчи тюбешу бардырганды. Аны кезиунде республиканы статистика службасыны былтыр ишини эсеплери сюзюлгендиле.

Управление тамамлаган магыналы жумушладан бири былтыр 15 октябрьден тебиреп 14 ноябрьге дери халкыны санын жазыуу барганы болганды. Ол кезиуде, тёрели амалладан сора да,

цифралы технологияла да хайырлангандыла. Белгилерчады: волонтерла халкыны жазыуу кампания башланырны аллында билим да алып, адамлагы планшетлеге шартланы тюшюрюрге болушуп айлангандыла. Ол ишни Кырал жумушланы сайтына кирип, анда тамалап да тургандыла.

Жазыуу кампанияны эсеплери толтуруучу власть органлагы стратегиялы оноулары чыгарганды ала хайырланырга онг береди. Ала асламысында социал магыналы программаланы, экономиканы айнытыу жаны бла проектлени эм кырулуш инфраструктура планлары жарашдырганда жолланы, юйлени, мектеплени,

сабий садланы ишлегенде, газ быргылыны, ток ызыланы алышындырганда эм жамауат транспортну айнытыуда керек болган кыагытланы хазырлай туруп хайырланадыла.

Юсюзюздеги жылны биринчи кварталында тюрлю-тюрлю амалла бла жыйышдырылган бил-

дириулени кыошусуна эм кылай алынганларына контроль этилгенди. Росстат халкыны санын жазыуу кампанияны биринчи кёрюмдюлерин Россей Федерацияны субъектлеринде апрельде басмаларыкыды. Аны ызындан тюрлю-тюрлю бёлумлеге жораланган ахыр билдириу басмада чыгарыкыды, дегенди **Аурика Гаштова**.

Этилген оноуга кёре, жазыуу кампанияда хайырланган 2 мингге жуук планшетден билдириуле кетерилгенден сора, ала республиканы врачларына бла устазларына ишде хайырланырга берилдикдиле, деп билдиреди республиканы онучусуна пресс-службасы.

ПРОЕКТ

Энтта да бир садик

Кеп болмай Ташлы-Талада «Демография» миллет проектге кёре 60 сабийге садик ишленгенди. Аны уллулугу 800 квадрат метрге жетеди, кеси да быйыл сентябрьде жангы окыу жылда ачылыкыды.

Школга дери билим берии учрежденияны сабийле жукълаган, ойнаган отулары, физкультурадан бла музыкадан заллары, ашханасы, методика, медицина кабинетлери, администрациясы эм башха бёлумлери да бардыла.

Мекамны арбазы да айбатландырылганды. Ол санда жапмалары, ойнаучу эм спорт майданлары да жангы излемлеге

кёре этилгендиле.

Ташлы-Тала Нальчикден 66 километр узаклыкыда 1,2 километр бийикликде орналган узакъ тау эллерибизден бириди. Бююнлюкде анда 650 чакълы адам жашайды, болсада эл кыралганлы аны сабий сады болмаганды. Ол себепден социал объектни эрттеден бери сакълагандыла.

Эсге сала айтсакъ, быйыл садикле Жангы Малкъарда, Вольный Ауулда эм Бахсанны 6-чы эм 10-чу номерли орта школларында да ишленирикдиле.

МАГОМЕТЛАНЫ
Сулейман.**ЭСЕПЛЕ**

Жетишмленни юслеринден айтхандыла

Кеп болмай КъМР-ни Промышленность, энергетика эмда сатыуу министрствосунда ведомствону ишин эсеплеу бла байламлы видеоконференция халда кенгеш болганды. Былтыр тамамланган жумушланы юслеринден аны министри **Шамиль Ахубеков** доклад этгенди.

Тюзюнлей тюбешууге КъМР-

ни Правительствосуну Председателини биринчи орунбасары **Сергей Говоров**, Нальчик шахар округу администрациясыны башчысыны биринчи орунбасары **Анатолий Тонконог**, «Севкавтрентген-Д» эм «Газпром Газораспределение Нальчик» биригулени директорларыны орунбасарлары **Татьяна Боровик**

Къайгырыу

Юрий Чайка Донецк халкъ республикадан келген сабийлени жокълагъанды

РФ-ни Президентини СКФО-да толу эркинликке келечиси **Юрий Чайка** Къабарты-Малкъаргъа иш бла келген кезиде «Радуга» реабилитация арада Донецк халкъ республикадан келген сабийлени жокълагъанды. КъМР-ни Башчысы **Казбек Коков** бла бирге полпред гитче къонакъла къалай тургъанларына къарагъанды, «Радуганы» специалистлери бла да ушакъ этгенди.

Мында Макеевка шахардан келген 35 сабийге медицина эмда социал-психология болушлукъ тапдырылады. Аны бла да къалмай, эрикмезча мадарла да этиледиле, Къабарты-Малкъарны ариу жерлерине жолоучулукъла кырадыла. Бек башы уа – сабийле окъу-

уларындан айырылмайдыла, битеулю билим бериу программалагъа кёре дерсле аладыла.

Сыйлы къонакъла сабий реабилитация араны ырысхы-техника болумлары бла да шагъырейленгендиле, аны игилендириу амалларын да сюзгендиле. Юрий Чайка сабийле ойнарча тогуз отонуу бла компьютер кабинетни керекли оборудование бла жалчытыугъа себеплик этерге хазыр болгъанын айтханды. Сабийле бла ушакъ этген кезиуде, къырал башчыны келечиси аладан, аланы биргелерине келген педагогладан Къабарты-Малкъарда тургъанларын жаратханларын бла къалгъанларын да соргъанды. Ала мында жашагъанла

огъурлу къонакъбайла болгъанларын белгилегендиле, арада ишлегенлеге да алагъа къайгыргъанлары, хар жаны бла себеплик этгенлери ючюн жюрек ыразылыкъларын билдиргендиле.

Сабийле дагъыда Юрий Чайкага спортда жетишимлери бла да махтангандыла: аланы бир къаууму художественная гимнастика, акробатика эмда картинг бла кюрешедиле. «Радугада» уа ала Донбассда къазауат баргъаны бла байламлы тохтатхан жарауларын жангыдан башлагъандыла.

Тюбешиуню ахарында сабийлеге татлы ашарыкъла бла эсде къаллыкъ саугъала берилгендиле.

Казбек Коков РФ-ни Регионланы айнытыу жаны бла правительстволу комиссиясыны штабыны жыйылыуна къатышханды

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

«Битеу ишле да белгиленген заманларындан арта къалмай бардырыладыла: магъаналы объектлени, ол санда школланы бла больницаланы, къурулушларын андан ары бардырабыз. Нальчикде 1500 жери, Бахсанда да 1224 жери боллукъ эки уллу школ ишлеуню юсюнден келишим этилгенди. Аланы хар бирине миллиард сомдан артыкъ къоратыргъа белгиленеди. Эки мектепни да 2023 жылны декабрине хайырланьыргъа берирге мурат этебиз.

Эсигизге салайым: «Билим бериу» миллет проектни «Шёндюгю заманны школу» деген федерал проектине кёре быйыл бир жолгъа 10 мектеп ишлене турады. Аны бла бирге Нальчикде жалгъан бузу бла башы жабылгъан катокну къурулушун да башлагъанбыз. Дагъыда Жангы Малкъарда бла Бахсанни 6-чы номерли школунда сабий садланы, Ташлы-Талада яслини да хайырланьыргъа берирге хазырланабыз. Аялгъан ачхагъа дагъыда бир шахар тийрени – Тырныаузда Молодёжная орамда скверни

- тапландырыргъа оноу этгенбиз», - деп айтылады Казбек Коковну билдириунюнде.

Эсигизге салайыкъ: 10 мектеп Нальчик, Бахсан, Прохладный (мында экиси окъуна), Майский, Нарткъала шахарлада бла Псынабо, Красносельское, Сармаково, Куба элде ишленирикдиле. Дагъыда беш жылны ичинде Къабарты-Малкъарда 63 мектепге тынгылы ремонт этилликди. Республика федерал министерствогъа окъуу юлени жангыртыу жаны бла регион программасын бергенди.

Нальчикде «Саулукъ сакълау» миллет проектге кёре республикалы онкология диспансерни къурулушу андан ары бардырылыккъды. Шахарда 1-чи номерли поликлиниканы жангы мекамы да ишленип башланганды. Аны 2023 жылны ахырына битдирирге белгиленеди. Жай бошалыргъа Тёбен Чегемде гитче футбол майдан хазыр боллукъду, Къабарты-Малкъарны 100-жыллыгына уа 12 жамауат тийре, ол санда Нальчикде 7 жангы сквер, тапландырылыккъдыла.

КъМР-ни Башчысына бла Правительствосуну пресс-службасы.

ПАРЛАМЕНТ

Депутатла Чегем районну социал объектлери бла шагъырейленгендиле

КъМР-ни Парламентини башчысы **Татьяна Егорова** ишчи жумуш бла Чегем районда болгъанды. Ол жаш тёлню эм сабийлеге деп ишленген инфраструктура объектле бла шагъырейленгенди. Аны бла бирге бу ишчи жолоучулукъга спикерни орунбасары **Жанатайлы Салим**, Аграр соруула, табийгъатны хайырланьу, экология эм тегерекдеги къудуретни сакълау эмда Физкультура, спорт эм туризм жаны бла комитетлени башчылары **Артур Текушев** бла **Арсен Барагунов** атлангандыла. Аланы Чегем районну жержерли администрациясыны башчысы **Юра Борсов** ашыргъанды.

Парламентни борчларындан бири контрольну тамамлауду. Аны чеклеринде биз билим бериуде, физкультурада, спортда, жашау журтла ишлетиуде, жол мюлкде миллет проектле жашауда къалай толтурулгъанларын сюзезибиз. Бююнлюкде жаш тёлю политика артыкъда магъаналы сорууладан бириди. КъМР-ни Парламентни жаш тёлю политика жаны бла законну жангы редакцияда къабыл кёрюрге хазырлайды. Аны бла бирге жер-жерли самоуправление органлада жаш тёлю советлени ишлери бла байламлы соруула да тинтиледи. Ёсюп келген тёлю тири болургъа, айныргъа керекди. Жуукъ кезиуде уа жер-жерли самоуправление органлада жаш тёлю советлени ишлерин сюзерге белгиленеди, аны Чегем районда бардырыргъа сюзезибиз. Бююнлюкде район иги айныды, анда школ, сабий сад ишлелгендиле, спорт школ барды. Биз бююн ала бла шагъырейленирге сюзезибиз, дегенди спикер.

Биринчиден а къонакъла Чегемни 5-чи номерли орта школунда болгъандыла. Ол окъуучулагъа эшиклерин былтыр сен-

тябрьде ачханды. Анда 500 окъуучугъа жер барды. Ол «Билим бериу» миллет проектни себеплиги бла ишлелгенди. Алай бла шахарны жангы микрорайонунда алгъын сабийлеге школда жерле жетмегендиле, энди уа бу кемчилик кетерилгенди. Школ шёндюгю излемлеге кёре битеу керекле бла жалчытылыныпды, окъутуу бир сменнге бардырылады. Дагъыда кружоклада, спорт секциялада кюреширге онгла къуралгъандыла.

Мекам кеси эки къатлыды, битеулю кенглиги 10 минг квадрат метрди. Окъутуу отоулада интерактив оборудование барды, спорт, актовый, гимнастика залла ачылгъандыла, ашхана ишлейди. Школну кесини стадиону болгъанын айтырчады. Анда футбол ойнаргъа майдан, чабаргъа жолчукъла да бардыла.

Парламентарийле окъутуу, спорт отоула бла шагъырейленгендиле, устазла бла ушакъла бардыргъандыла. Сабийле уа

жангы школда алагъа аламан онгла къуралгъанларыны юслеринден айтхандыла.

Татьяна Егорова школчуланы аш-суу бла жалчытыу къалай къуралгъаныны, устазла жетишгенлерини бла къалгъанларыны, каникуллада сабийлени солуулары къалай къуралгъаныны юслеринден соргъанды. Ызы бла къонакъла школгъа дери билим берген учреждениягъа келгендиле. Анда 140 сабийге жер барды.

Парламентарийле КъМР-ни халкъ поэтлери Къулийланы Къайсыныны бла Алим Кешоковну эсгертмелеринде да болгъандыла. Ала эки поэтни хурметине гюлле салгъандыла.

Жолоучулукъну ахырында къонакъла Чегемде грек-рим тутушуудан спорт залда болгъандыла. Ол Олимпиадалы чемпион **Мурат Кардановну** атын жюрютеди. Бу жангы спорт залда 150 сабий жараула бардыраллыккъдыла. Ол районну физкультура-саулукъ сакъ-

лау комплексине киреди. Алай бла уа бир мекамдан чыкъмай, спортну кеп тюрлюлери бла кюреширге, жараула бардырыргъа онг барды. Ол санда бассейнде жюзерге, ауур атлетика бла кюреширге да. Залда хауаны тазалаучу система, котельня, жууунурча жерле бардыла, тренерлеге энчи отоула да къуралгъандыла.

Депутатла сабийле жараула къалай бардыргъанларына къарагъандыла, ала бла ушакъла да этгендиле.

Татьяна Егорова жаш спортчуланы алгъышлай, бери кеп сабий жюрюгенине къууанганын айтханды. Спикер залда жараула бардыргъанлары арасында келир заманны чемпионлары ёсериклерине ийнанганын чертгенди.

Сизни кёллендирген юлгю барды – школ Олимпиадалы чемпион Мурат Кардановну атын жюрютеди. Ол атын спортда белгиле этгени бла бирге, политикада да хунерин кёргозтгенди. Сиз да уллу муратла салып, алагъа жетишиуню жолларын излегиз. Иги билим алып, жашауда жетишмилли болуругъузу тежейме. Насып, саулукъ, жууукъларыгъыз не заманда да къатыгъызда болуп, сизге не башламчылыккъда да болушлукъ этерлерин тилейме, дегенди спикер.

Татьяна Егорова къууанчлы жумушну да толтургъанды. Ол учрежденияны таматасы **Хызыр Бекановну** физкультураны бла спортну айнытыугъа салгъан къыйыны ючюн КъМР-ни Парламентини Сыйлы грамотасы бла саугъалагъанды. Грек-рим тутушуудан тренер **Мурат Шибзухов** а Парламентни спикерини Ыразылыкъ письмосуна тийишли болгъанды.

КъМР-ни Парламентини пресс-службасы.

УЧУНУУЛУКЪ

Ала энди кадетледиле!

Бабугентде генерал-лейтенант Дөппулары Х.С. атлы 2-чи номерли кадет школа-интернатда кадетлеге алыуу байрамы бардырылганды. Сынам заманны тийишли ёдюрген 51 жашха ол кюн «кадет» деген ат берилгенни бизге мектепни устазы Аттоланы Халимат билдиргенди.

Бу магъаналы жумушха кыатышырга КМР-ни жарыкъландыруу, илму эм жаш тёлню ишлери жаны бла министрни орунбасары Анзор Борукаев, ФСБ-ны запасдагы генерал-лейтенанты Аттоланы Борис, РФ-ни Саууланган кючлерини запасдагы офицерлерини «Мегапир» ассоциациясыны республикада бёлюмюню председатели Атайланы Жашарбек, Нальчикде ОВД-ны эм ВВ-ны ветеран советлерини таматасы Феликс Эфендиев, чыгъармачылык интеллигенция, районну эм элли жер-жерли администрацияларыны адамлары, ата-анала келгендиле.

Ол кюн мектепни тийреси омак жасаланганды, тегерекде школ эм аскер жырла эшитилгендиле. Россейни гимни эшитилгенде, байракны тутхан кыауум арагы чыкыганды, алгышлау сёзю школну директору Эристанулы Абдурахман айтханды.

- Бу сизни Ата журтубузга берген биринчи антыгызыды. Аллыгызда кенг жолла ачыладыла, ала жарык болсунла. Кадетни атын журтген тынч туюлдою, анга тийишли болурга итинигиз. Хар затны баш мурдору билим болганын унутмагызы, антыгызыга керти болугуз, - дегенди ол.

Ант этиу окыулгандан сора кадетлеге аланы биринчи удостоверенияларын тутдургандыла. Жыйылган кыонакыла да жашланы алгышларга ашыкыгандыла.

- Кадет ол, бек биринчиден, Ата журтну кыоруулаучуду, келлик заманны аскерчиси, офицериди. Андан сора да, аны бийик жууаплыгызы, низамлыгызы, окыуу, кючу,

болушурга итиниулую болурга тийишлиди. Сиз келлик кюнде кыралыбызны тийишли инсанлары болугузугузга ишексизме, - дегенди Аттоланы Борис.

Жашланы алгышлап, аланы патриот сезимлерине кыуанып, аскерчи форманы кийгенден сора кеслерин анга кере тийишли журютюрге борчу болганыларын Атайланы Жашарбек да чертип айтханды. Ата-анала уа мектепни таматарына эм устаз кыауумуна ыразылыкларын билдиргендиле.

Жыйылыу жыр, назму айтыула, тепсеуле бла ахырына жетгенди. Бу эсде кыаллык жарык тубешиу бабугентчи кадетлени журеклеринде сакъланырыкыды, берген антларыны сёзлери да келлик кюнде Ата журтну кыоруулаучу болур ючюн аладан кыалай итиниулук изленгеннин шарт белгилейдиле.

АЙДАБОЛЛАНЫ
Джамия.

Элбрус районда

Кыоркыуусузлуккыну жалчытыуга – энчи магъана

Элбрус районну жер-жерли администрацияны башчысыны кыулугун толтурган Сотталаны Кыурман право низамны сакылаучу органланы, билим бериу учрежденияланы эм жамауат организацияланы келечилерини, элли таматарларыны кыатышулары бла жыйылыу бардырганды. Анда республикада терроризмге кыажуу, миллетле эм динле аралы халла жаны бла комиссияланы ишлери тинтилгенди.

Жыйылыуга Кыабарты-Малкыарны миллетлени ишлери эм жамауат проектле жаны бла министрни орунбасары Гергюкъланы Джамбулат, КМР-ни Муслиманларыны дин управлениясыны башчысыны орунбасары Алим Сижажев да кыатышхандыла. Анда оператив болумну тинтиуге, халкыны кыоркыуусузлуккыну жалчытыуга, Жаз башыны бла Урунууу байрамы бла Уллу Хорламны 77-жыллыгы белгиленген кюнде терроризм эм экстремизм ишле этилмеше энчи эс бёлюнгенди. Андан тышнда жаш тёлню ариу кылыкы ёдюрююну, Интернетде басмаланган материалда экстремизм бла байламлы зат болмазына кыайгырууу, жалган информацияны тыйыуу юсюнден айтылганды.

Эм иги устаз

Элбрус районда фахмулу устазланы ачыклар эм алагы себеплик этер, юретиу ишни даражасын кётюрюу, бу жаны бла эм иги сынамны сингдир муратда «Жылны устазы – 2022» битеуроссей эришюну муниципал кезиюу бардырылганды.

Ол эки турдан кыуралганды: заочный эм очный.

Сыйлы ат ючюн талай мектепден беш устаз эришгендиле, аланы асламысы башланган класлада окытадыла. Эм кеп баллы Элбрус элли орта школуну башланган класларыны устазы Османланы Аминат алганды. Энди ол конкурсну регион кезиюуне кыатышырыкыды.

Назму окыуганланы арасында айырмалы

Элбрус районну китапханаларында жаш окыучуну конкурсга хазырлауга эм кыатышдырууга аслам эс бёлюнеди. Ол сабийлени хунерлерин ачыкларга эм айнытырга, миллетлерини тарыхыны эм маданиятына сейирлерин кызгарга эм сюдюрюрге онг бередди. Библиотекачылары бийик усталыкларыны хайырындан окыучула ахшы есепле да болдурадыла. Алай бла ала алгыаракыла Кыабарты-Малкыарны 100-жыллыгына аталган «Мени республикам назмулада эм прозада» деген республикалы эришюде хорлаганланы санына кыошулгандыла.

Регионну жер-жерлеринден 47 конкурсанты арасында биринчи жерни Локияланы Мариям алганды, Эфендиланы Джамия экинчи болганды. Жаш адамла дагыда «Китап окытууга кыайгыруу – миллетни тамблагысыны юсюнден кыайгыруу» программаны чегинде кыуралган «Айтханыбызны ызы кыалай болур...» деген конкурсда «Суратлау сёз» номинацияда атларын айтдыргандыла. Абадан жыл сан кыауумда Этезланы Джаннет хорлаганды, Жанатайланы Аиша экинчи жерге чыкыганды. Айырмалылары санына орта эм гитче жыл санды жашчыкыла бла кызычыкыла да киргендиле.

Анатолий ТЕМИРОВ.

Жазылыу - 2022

Газетибизни багыалай билейик

Мени 102-чи жылым барады. Кесими таныгъанлы «Заман» газетни жаздырама. Заманла турленгенча, бизни ана тилибизде чыкыгъан газет да, аны жарашдырылганы, материалларыны магъаналары да турленгендиле. Журналистле да кёбюсюнде бююнню заманны излемине кере жазадыла. Болсада газетни бетлеринде, алгынча, халкыны, республиканы, тарыхны, кыралда, дуняда да не бола турганыны юслеринден статья, андан сора да, туугъан журтну сюерге, адет-намысны тутарга, сакыларга, иш кёллюлюкге, Кыабарты-Малкыарны кыолайлыгын ёдюрюрге чакыргъан материалла басмаланганлай турадыла. Аланы кыайсы бирин да скойок окыума.

Жазгъанларына кыарасанг, газетни журналистлери окыуу, билимли адамладыла. Халкыны бай тилин уста хайырланадыла. Мусукаланы Сакинат, Текуланы Хауа, Холаланы Марзият, Османланы Хыйса, Мокыаланы Зухура, Жангузаланы Нажабат, Тикаланы Фатима, Таппасханланы Аминат, Байсыланы Марзият – кыайсы бирин айтайым, барысыны да жазгъанларын сойюп окыума. Аланы жазгъанларында адамны терен сагышландыргъан оюмла кеп тубейдиле. Баш редактор Кыонакъланы Хасан, жаш адам болгъанлыкыга, ишин бардырады. Барыгызыга да ыспас, бюсюере береме.

Газетни алмайбыз, анда жазылганны ангыламайбыз, заманынгы кыоратып окыурча материалла да жоккыну орундадыла, дегенлеге сейир этеме. Ала газетни жаздырмаз ючюн этедиле аллай болмачы сылтауланы. Аланы асламысы газетни окыумагъанларына, анда не жазылганын да билмегенлерине, билирге да соймегенлерине ишексизме. Да сора, бир айтыгызы, аллайланы не таулулуклары барды? Аллайлага «ай хомухла» деп айтырга жыл саным эркин этеди. Келигиз, марж, хар бир таулу ююр «Заманны» жаздырайык, туугъан-туудуккыны аны сюерге, окыурга юйретейик! Юйде кеси тилибизде чыкыгъан газетни кёрюрге юйренн-

ген сабий, бир кюн болмаса да, башха кюн кыолуна алып окыур. Ол аны ёз тилин сюерге биринчи атламы болур.

Миллетибизни, ана тилибизни багылатханла, сау болсунла, газетге кыайгырадыла, аны кеслери алгъанлары бла кыалмай, кыоншуга-тийреге да жаздырыр жанындан бек кюрешедиле. Редакцияда ишлегенле да, халкыбызны тили сакъланыр ючюн кыайгырыуу

бла чекленип кыалмай, сау болсунла, аны бизге сойюдюрюу мадарла этгенлей да турадыла. Газет мындан ары да ёсюп келген тёлню не жаны бла да байыкъландыргъанлай турлугуна ишексизме. Аны себепли уллу башым бла барыгызыга айланып, былай айтырга сюеме: жангыз газетибизни кесибиз багыаламасагы, киши да багыаламз.

Кеси жерибизден зор бла кёчюргенлеринде окыуна ариу тилибизде кыалай сойюп, ёхтемленип сёлешгенибиз эсимдеди. Бизни тилибизден бай, ариу тил дуняны башында да болмагъанын ангылатыр кереклиси болмаз. Алай аны ангылагъанла аздан-аз бола баргъанлары мени бек жарсытады. Аппала, аммала да туудукылары бла бир юйде жашап, ала бла орусча сёлешгенлери нек аламанат кёрюнюп кыалды?

Кесибизден кеп зат кыалады, жамауат. Тамбла кеч болурму аны юсюнден айтырга, келигиз бююн сагышынын этейик!

ГАБОЛАНЫ Аслан,
урунуу ветераны.

Ёнкючле

Предпринимательлеге билеклик

Сбербанкны Кыабарты-Малкыарда бёлюмю предпринимательлеге тутхучлук этер ючюн кыоймайды. Бююнлюкде гитче эм орта бизнес бла кюрешгенлеге жылга 15 процентлик ставка бла ёнкючле берген программала ишлейдиле. Аны юсюнден бизге финанс учрежденияны пресс-службасындан билдиргендиле.

Льготалы ёнкючню производствону айнытырга: абериле сатып алырга, кыорулушха эм инвестициялага хайырларыга жарайды.

Сагынылган жумушлагыа

ахча «Господдержка 15%» кырал программа бла бериледи. Анга кере гитче бизнесни келечиси бир жылга 15 процентлик ставка бла кредитге 300 минг сом алаллыкыды. Орта бизнесни келечиси уа 13,5 процент бла 1 миллиард сом кыоллу болаллыкыды.

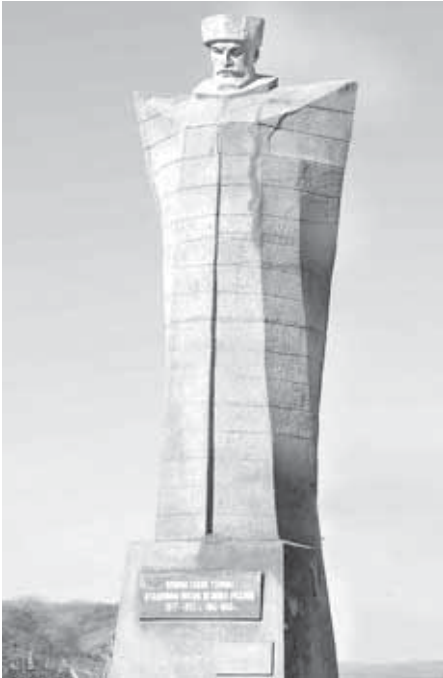
Предпринимательлеге болушлукыга дагыда быллай амал барды: Сбербанкны сайтына компанияны ИНН-ни билдирлесе, система анга кеси тийишли программаланы тизмесин чыгарлыкыды.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

Бу таш мермерлеге къарагъан, сен бил – биреулен да унутулмагъанды, бир зат да унутулмагъанды!

Бююнню кюнню болумларында биз барыбыз да тарыхыбызны бююн багъаларгъа, билрге итинебиз. «Кесини озгъан кезиулерин билмеген халкъны келлик кюнню жокъду», – дегенди Михаил Ломоносов. Керти да жангы дуня озгъан жылланы сыныкларында угъай, ариу сакъланган тарыхындан къралыргъа тийишлиди. Ол унутмагъа себепликни уа маданият кыйматларыбыз да этедиле, ол санда эсгертмелерибиз.

18 апрельни, Эсгертмелени бла тарых жерлени халкъла аралы кюнню, аллында биз Къабарты-Малкъар Республикада эм сыйлы эсгертмеленден бирлерини, Уллу Ата журт урушну жигитлерине жораланган кыйматларыбызны, юслеринден энчи айтыргъа излеибиз.

Урушну темасы республикалы суратчылагъа эм аллындан да бек магъаналыды. Скульпторлагъа уа ол керти да чыгъармачылык излеуню бетлери болгъанды. Къабарты-Малкъарны жер-жерлеринде бу тема бла байламлы эсгертме салынмагъан тийре хазна болмаз. Региону бир ненча скульптору кеслери да фронтда болуп, Ата журт урушну ал кюнлеринден Хорламгъа дери жетгендиле. Бирсиле фашист оккупацияны кезиуеде сабийлей кыйынлыкъланы кетюргендиле. Ючюнчюле, аланы туудукъ-учхунлары, ол къанлы жылланы юсюнден ата-бабаларындан, тарыхдан, адабиятдан билгендиле, алай ол кыйын жылла аланы жюреклеринден да этмегенди дерге жарамаз.

Бирлешдирип айтсакъ, Къабарты-Малкъарда Уллу Ата журт урушда совет халкъны батырлыгына аталган аламан эсгертмеле, аланы авторларыны бирлери дуняларын алышдыргъанлыкыгъа,

бизге бююнлюкде да деменгили Ата журтубуз Уллу Хорламны болдурур ючюн сынагъан кыйынлыкъланы, жарсыулары, ёлюмленни, жигитликленни юсюнден эсгертгенлей турадыла. Ольга Берггольцну: «Бу таш мермерлеге къарагъан инсан, сен бил – биреулен да унутулмагъанды, бир зат да унутулмагъанды!» – деген реквиими бизге, саулагъа, ёмюрлюк на сийхат болгъанын бир заманда унутмайыкъ.

Алайды да, Кенделенни бла Тырныауузну жоллары айырылгъан жерде орналгъан Уллу Ата журт урушха аталгъан деменгили эсгертмеленден бири «Мудах таулдан» (1967 жыл) башлайыкъ. Бу чыгъарма жаланда бизни республикада угъай, саулай кыралда да белгиледи, аны къралыу тарыхы да сейирди. Бек биринчиден, къазауатда жан берген аскерчилерибизни хурметлерине эсгертмени сюеу башламчылык кенделенчилени кеслериники болгъанды. Ол башламчылыкыгъа себеплик этгенлени санында тамырлары Кенделенден чыкыгъан белгили жамауат-политика кыулукчула Залихханланы Жанакъайыт, Геттуланы Максим, Хутуйланы Ханафий болгъандыла.

Эсгертмени къурагъанла Кърымшаухалланы Хамзатны бла Каркаланы Мухарбийни сейир иш бирлешулерини юсюнден ол жыллада битеу республика билгенди. Къабарты-Малкъарны таматалары да алай бла бу жумушха эс бургъан эдиле.

Тередеча, монументальны скульптура жанрда урушда жоулгъанлагъа жарсыуну Родина-мать кёрюзтеди. Алай кавказ халкълада, таулулада да ол санда, Ата журт ата бла байланыпды, аны себепли авторла жарсыулу, ажим этген эр кишини алгъан-

дыла юлгюге. Аны кюйген жюреге битеу сыфатында туура кёрюзюледи, кыйсы къарагъан да ол таулу жамычы, мухар бёркю бла деменгили, тау кирик эрни журту бла байламлы ачыуун ангыламай къоярыкъ туюлю.

Огъарыда сагъыннганыбызча, бу монументни къру бизни кыралда угъай, тыш жерледен келгенле да белгилегендиле. Аны юсюнден Эсгертмелени сакълау жаны бла биригюню регион бёлюмюню таматасы, КъМР-ни халкъ поэти Созайланы Ахмат бир жол ушагыбызда былай айтханы эсимдеди: «Чечен Республикадан кьонаккъа келе туруучудула, кьонаккъа бла Минги тау тийресине ётген кезиулерибизде, ала халкъы-

бызны белгисини аллында тохтап, хурметлерин билдире дуура алдырмай бир да озмагъандыла», – деп.

Алай бла «Мудах таулу» хар бирибизге да бек сыйлыды, халкъны тазалыгыны, ачыкъ жюреклигини, тюз ниетлигини белгисича, Ата журтубузну кечеги-кюнню сакълаууруду. Айта кетерге тийишли болур, Кърымшаухалланы Хамзат бу иши ючю КъМР-ни Къырал саугъасын алгъанын да.

Нальчикде эсгертмелени юсюнден айтханда, 1968 жылда Къозла бахчада орнатылган ВЛКСМ-ни 50-жыллыгына аталгъаны монументни сагъынныргъа сюеме. Аны къралыу тарыхы, биз барыбыз да билгенибизча, даулашлы болгъанды. Авторла Гид Бжеумыхов, Виктор Абаев, Каркаланы Мухарбий, Роинд Гокадзе чыгъарма-

чылык ишлеринде башха жерледен коллегаларыны жангычы сынамыларын хайырланьргъа излегендиле. Нальчикчиле, юйренген терели сыфатладан ычхыналмагъанлай, ол жангычылыкыгъа ыразы болмагъанларын сёз бла кыагытла жазып да билдиргенлей тургъандыла. Къалай-алай болса да, чыгъармачылык къауум кеслерини оюмларын жашауыгъа кийиргенди.

Скульптура-архитектор композицияда ара жерни ауур жаралы болуп, кьолун жюрегине кысып тургъан комсомолчу алады. Ол эле тургъан кезиуеде да Ата журтуна, коммунист ниетлеге кертилин тас этмейди. Авторла мында комсомолчуланы ёлюмсюз батырлыкъларын ташда ёмюрлеге сакълаалгъандыла. Эсгертмени жанында архитектура кесекде «Жан берген батырларыбызны эсде кьаллык жигитликлерине тийишли болайыкъ» деген жазыу а бизге барыбызгъа да айланыу сёздю.

Прохладнада Эсде туууну бахчасында да бир ненча эсгертме комплекс барды: Уллу Ата журт урушну жылларында жан бергенлеге, адмирал А.Г. Головкуну, афган аскерчи-

сезимлерин энтта да бир кере чертедиле.

Бахсан районда Куба элде «Уллу Ата журт урушда жан берген эллиге эсгертмени» (1992 жыл) автору Заурбек Озовду.

таулу кьалала сыфатлы стелала алыпдыла, дагыда мермер кьангалада кырал белгилени, ёлген фронтчуланы атларын да кёрюрге болады. Бу материалда биз Къа-

Аны айтханына кере, монументни ишлеген заманында ол шендю жашап тургъанланы ёлгенлеге хурметлерин кёрюзюрге итингенди. Ана солдат жашы бла, Белгисиз солдатны кыабырына келип, бушуулу сюеледиле, жюреклерин ачытхан жара аланы сыфатларында ачыкъ кёрюзюлюнеди. Быланы сыфатларында биз миллет ышанланы эслейбиз, жылла озгъанлыкыгъа жапсарыу келмегенин да, унутмау сезимни бийиклигин да. Заурбек Озов кесини жигитлерине аламан сыфатла бергени бла даулашырыкъ болмаз.

Акъ-Суугъа баргъан жолда Уллу Ата журт урушда ёлгенлени хурметине орнатылгъан эсгертмени (1968 жыл) скульптору Кърымшаухалланы Хамзатды, архитектура композицияны Гузийланы Малик жарашдыргъанды.

Ансамблде баш жерни «Ата журтну кьоруулачу» скульптура алады. Анда биз кёрген аскерчи кесин алгъа атхан халлыды, кьолунда кылычы, юсюнде жамычысы бла ол жерин, кюйон, юйюрюн кьоруулайды. Жигитни ётюрлюкю аны, тартылгъан кылча, сыфатындан билинеди, ол кьужур фашизмге кьажулу къорчун толтура жанын-кьанын аямазгъа хазырды. Аны тегерегин

барты-Малкъар Республикада жерлерин тапхан бир ненча эсгертмени сагъынныргъа онгуз болгъанды, битеу да бирге бизде аланы саны эки жюзден артыкъды. Урушдан сора жыллада бизни республикада, битеу да Совет Союздача, хазна шахар неда эл кьалмагъанды аскер мемориал салынмагъан. Совет Социалист кыралгъа Уллу Хорлам кыйын келгенди, аны ючюн бийик багъа телерге тюшгенди. Аны себепли халкъыбызны сау болмазлык жарасы бу эсгертмелени болушлугуу бла бизни тамблагъы кюнубюзю жол кёрюзтген ызлары болгъанлай тургъа тийишлидиле. Аны кесибиз эсде тутайыкъ, сабийлерибизни акъылларына да терен синдирейик. Биреулен да унутулмагъанды, бир зат да унутулмагъанды!

Материалны хазырлагъ-

ЖАНГУРАЗЛАНЫ
Нажабат.

ЭСКИ СУРАТ

Къууанчылы кезиуледе

Бу сурат 1957 жылда алыннганды. Суратда Къыргызстанда Фрунзе областыны Кант районунда Сарджон элинде жашаган адамланы керебиз. Ала малкър халкыны Ата журтларына кьайта башлаган кюнлеринде Кант шахарда суратха тюшгендиге.

Жашны тегерегин бир бирлеринден ариу таулу кызыла кършалап турган суратха кърарасанг, ала бла бир элде жашаган жашлык кезиу кез аллынга келип кьалады. Жыйырма бла эки жылдан сора Сарджоннга барган эдим. Битеу бир орамны малкър халкыны адамлары бийлеп

турган уллу элде шендю кьыргызлыла жашайдыла, таулула жокьдула.

Биринчи тизгинде солдан оннга: Геккиланы Хызырны кызы Аминат, Курданланы Юсюнню жашы Хызыр, Ахматланы Харунну кызы Сакинат, Хызырны эгечи Бийгъат.

Экинчи тизгинде солдан оннга: Ахматланы Махмутну кызы Латифа, Толгъурланы Магометни кызы Фатимат, Хызырны эгечи Лиза, тёртюнчюню атын билалмаганбыз, Толгъурланы Адуну кызы Лейла.

БЕККИЛАНЫ Омар.

Башламчылык

Сынамлары бла шагъырейленгендиге

Бу кюнледе «Устазланы усталыкларын тохтаусуз ёсдюрген арада» «Кванториум» сабий технопаркны эмда «Точка роста» араланы педагогларына жораланган фестиваль озганды. Ол «Тарихли экономикада жангы усталыкыла» деген ат бла эмда семинарла, мастер-классла халда бардырылганды. Аны мураты уа сагынылган ызлада ишлеген устазланы къррау эмда методикалы жаны бла сынамгъа тюрюндюрю болганды. Анга жаланда педагогла угъай, «Кванториумгъа» бла «Точка ростагъа» журюнген жашла бла кызыла да кьатышхандыла.

Фестивальны кезиуонде, белгилегенибизча, жангы, бюгонлюкге, бютунда келир заманнга керек боллук усталыклары юслеринден аслам халда айтылганды. Сёз ючюн, Май районну Новоивановка элини Шура Козуб атлы жетинчи номерли лицейини кьошакъ билим берген устазы Жашууланы Фатима юйретген сабийле кеслери билдиргендиге мектеп медиа-студияларында неге юйренгенлерин.

Ала мында журналистика ызда элни абадан телюсю бла тарыхны, ветеранланы, сейир адамланы юслеринден ушакъла бардыргъанларын, корректор, монтажчы болургъа тюрюнгенлерин да хапарлагъандыла. Кеслери алдыргъан социал магъаналы роликледе тенглерине шухлукъну, наркотикле салган хатаны, мамырлыкъны, экологияны, тарыхны, дагъыда кеп башха затны юсюнден билдириуле этгенлерин айтхандыла. Роликлени кергюзте, кьаллай амалланы хайырланганларын да ангылатхандыла.

Майский шахарны тогузунчу номерли битеулю билим берген школуну устазы Елена Коготыжева графикалы дизайн усталыкыны бюгонлюкде магъанасын ачыклагъанды. Бусагъатда бийик окъуу юйлени неда колледжлени тауусхан жаш телюню 60 проценти алган билимлерине тийишлиликде иш тапмаганларын статистика баямлагъанын да эсертгенди.

Шендюню жашауда хар нени да, ич кыйматындан сора да, керюмдюсю да кезге ариу керюнюрча болургъа кереклисин ангылата, аланы уа дизайнерле кърраганларын билдиргенди эмда бу усталык

келир заманнга да келиширинге ышандыргъанды.

Жангы технологияла кюнден-кюнне жашауубузну ала, алайсыз болмазлыкы да эртте ачыкланганды. Аны юсюнден эсгерте, IT-технологияланы юслеринден Май райондан Владимир Волков селешгенди. Ол асламысында квадракоптерлени, ала бла кьалай ишлерге тийишлисини юсюнден хапарлагъанды.

Кесини сезюнде ол беспилотниклени адамны жашауунда магъанасы терен болганын черте, аны бла байламлы эл мюлкден, табийгъатдан, кыйын болумгъа тюрюнгенге бла байламлы болушлукладан да юлголе келтиргенди.

Фестивальгъа жыйылган устазла сагынылган районну кьошакъ билимде ишлегенлерине суйюп, эс буруп тынгылагъандыла. Нек дегенде, эсгерте кетейик, мындагы мектепледе «Точка роста» арала республикада эм биринчиле болуп ачылгандыла. Аны себепли аланы беш жылдан бери жыйышдыргъан сынамлары аллай аралары энди къралган школаны келечилерине бютунда сейир болганды.

Жыйылууну кезиуонде, белгилегенибизча, окъуучула да селешгендиге. Аладан бири уа Нальчикни онбиринчи классыны окъуучусу Кучмезланы Азамат болганды.

Ол кесине компьютерле бла байламлы усталык сайларгъа суйгенин билдире, пандемияны кезиуонде аланы (усталыклары) хайырларын, магъаналарын да чертгенди. Дагъыда аллай усталыклагъа юйретген окъуу юйлени кьалай ишлегенлерин тинтип, аланы тизмелерин, башхача айтханда уа, кесича рейтинг да къррагъанды. Ол а аны тенглерине, аныча компьютерле бла ишлерге суйгенлеге, окъуугъа кире туруп, танг себеплик боллукъду.

Эсгерте кетейик, фестиваль бу жол биринчи кере бардырылганды. Алай эсе да, аны къралган даражасын белгилерчады. «Точка роста» аралада ким кьайсы ыздан тюрюндюрнгенге тийишлиликде жыйылгандыла башха-башха аудиториягъа устазла эмда, белгилегенибизча, бир бирлерини сынамлары бла шагъырейленгендиге.

МОКЪАЛАНЫ Зухура.

Дин

Ачыкълыкыны юлгюсюн кергюзте

Рамазан айда жамауат, бирге жыйылып, аууз ачхан ариу терелден бириди. Быйыл а эпидемиология болум тап халгъа келгени бла байламлы, КъМР-ни Муслиманларыны дин управлениясы ифтарланы жангыртханды. Муслиманла республиканы ара межгитинде жыйылып, намаз кылыргъа, бирге аууз ачаргъа онг тапхандыла.

Управлениядан билдиргенлерича, быйыл хант столла хар ингирде да орта эсеп бла 400-500 адамгъа салынадыла. «Бу иште муслиманда тириликлерин кергюзтгендиге. Ахча белюп, аш-суу келтирип, дин кърарындашларына аууз ачдырыргъа излейдиле», - дегендиге бизге.

Кюнню узуну ораза тутуп, ачыкъларын, суусапларын кьандырыргъа эр кишиле бла бирге тишируула, сабийле да келедиле. Ала намаз кыладыла, дууала этдиле, ислам бла байламлы ушакъла бардырадыла, Кърран окъуйдула. «Жюреклеринде ийманлары болганла ырахматлыкыны, бир бирге суймекликни, хурметликни юлгюсюн кергюзтюр, бу сыйлы айда жамауатны бирикдиредиле. Бу сыйлы ишге кьатышыргъа чакъырабыз», - деп кьошхандыла дин идараны келечилери.

Сёзсюз, бирге жыйылып аууз

ачыу Рамазан айны ариулугъун, сыйлылыкын бютунда бийик этдиле, жюрекледе ийманны кючлейдиле. Ораза ай жюреклени тазаларгъа онг береди. Бу кезиуде муслиманла Аллахуталагъа бютунда жууукъдула, ахшылыкъла, чомартлыкъла этерге, табынлукуларын кёбейтирге излейдиле. Бу ай бизни Жаратхандан саугъала алыуну кезиуюду.

ТИКАЛАНЫ Фатима хазырлагъанды.

СЕБЕПЛИК

Ата-аналагъа эс тапдырыр муратда

Россей Федерацияда «Билим бериуню айнытуу» деген миллет проект быйыл жашауда бардырылып башланганды. Анга бизни республикадан «Психолого-медицина-социал жаны бла себеплик этген ара» кърал казна учреждение да кьошулганды. Кеси да быллай ишни бардырыргъа 2022 жылда федерал бюджетден грант алганды.

Арада ишлеген специалистле медицина, социал болушлук эмда психологну себеплиги керек болган сабийлеге, аланы ата-аналарына, ёксюз кьалганлагъа эмда кызыкъланы бла жашчыкъланы ёсдюрюрге алган юйорлеге педагогика, психология, методика эм консультатив болушлукъ этиу борчну тамамлайдыла, ол санда билдириу-жарыкъландырыу ишни да бардырадыла.

Бюгонлюкде кеп ата-анала аланы кьайгы этдирген сорууларына жууап табалмай кьыйналадыла. Бирле сабийлери садикге, андан сора уа мектепге барыргъа унамай тохтайдыла, кепге дери иги селешалмайдыла, харфланы тюз айталмайдыла, башхалары тенглерин бла келишалмайдыла, юйорде кеслерин тапсыз жюрютедиле... Аллай эм башха чурумлагъа абаданла амал табалмай, абызырап кьаладыла. Ма ол заманда психологну-устазы болушлугъу эмда юйретуилери бек керекдиге. Аллай болушлукъну Психолого-медицина-социал жаны бла себеплик этген арада табаргъа боллукъду.

– Ол ачылганлы алай кеп болмайды, алай, биз, саусуз сабийлери болганла, аны болушлугъун сезебиз. Бери кьачан келсенг да,

ариу тюрюйдиге, сорууларынга тынгылы жууап береди, керек болганга медицина, психология, дагъыда башха болушлукъ да тапдырадыла, - дейди аналадан бири Лейла.

– Мен Каменномостда жашайма, бу араны юсюнден эшитгенimde, олсагъат бери келгенме. Сау болсунла, аны ачханла. Ол бизге, аналагъа, болмаганча уллу онгла ачады. Мени жашым, энчи сабийди, анга он жыл болады, алай ол садикге жюрюмегенди, школгъа да баралмайды. Иги селешалмайды, атлап да алты жылында башлагъанды. Арада ишлеген специалистлени хайырындан, жашым кысха заманы ичинде бир ненча атламла этип тебирегенди, энди «анам», «атам» деп да айталады. Менича, узакъ элдеде жашаганлагъа, Нальчикге кюн сайын келалмаганлагъа, мында тийишли онгла къррагъандыла: узакъдан тилегини жазып, кьаллай да соруунга жууап алаллыкъса, - дейди Люся деген тишируу да.

Дагъыда кеп ата-анала бла ушакъ этгенме, ала барысы да быллай махкеме ачылганына ыразылыкъларын билдиргендиге.

Араны башчысы, психолог Асият Даова айтханга кере, алада медицина илмуланы кандидатлары, доктор диссертацияларын жаза турганла да ишлейдиле. Мында не тюрлю консультацияны да хакъсыз алыргъа боллукъду. Ара Нальчикде Тарчоков атлы орамда, 26-чы номерли юйде орналыпды. Телефон номери да былайды: 8 -960-422-74- 50.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.

ЭСГЕРИУЛЕ

Огъурлу ыз кьойгъанды

Кёпле, кеслерин ауа-нада тутуп, этген огъурлу ишлерин, ахшы жумушларын халкъга ачыкъ этмей кьоядыла. Атаккулары Камалны жашы Жагъафар ма аллай уланларыбыздан эди.

Ол Тёбен Чегемде школну, Къабарты-Малкъар кьырал университетни да бошагъанды. Ызы бла Бийик тау геофизика институту кирип, анда бет жарыкълы ишлеп тургъанды. План-экономика бёлюмюне башчылык этгенди, аны бла бирге институтну аспирантурасыны таматасыны кьуллугъун толтургъанды, аттестациялы комиссияны илму-техника советине, институту керекли затла алыу жаны бла комиссиягъа да киргенди. Географиядан илму тинтиуле бардырып, кандидат ишин жетишимли кьоруулагъанды.

Жагъафарны 25-ден аслам илму иши барды, аланы бир кьаууму РФ-ни Билим бериу эм илму министерствосуну Бийик аттестациялы комиссиясы чыгъаргъан илму журналлада басмалангандыла. Тёгерекдеги кьудуретни сакълаугъа уллу кьыйын салгъаны ючюн «ЭкоМир» миллет экология саугъагъа тийишли болгъанды. Гидрометеорология эмда тёгерекдеги кьудуретни болумун тинтиу жаны бла федерал службаны (Росгидрометни) Сыйлы грамотасы бла да саугъаланганды.

Окьюу, билим, хунер – ала иги ышанладыла адамда, алай адамлык не заманда да баш магъананы тутханына киши даулашырыкъ болмаз. Атаккулары Камалны юйюрю Тёбен Чегемде намысы, сыйы юрюген юйюрледенди. Элде кьууанч, бушуу

болгъан бир адам бар эсе, ол Жагъафар эди. Аны башха тюрлю болуп кермедим. Тёгерекдеги леге, биргесине ишлегенлеге бирча иги болгъан, тюз ниетли, халал жюрекли адам эди. Хар бир-бизни туугъаныбызгъа, туудугъубузгъа дери да атларын айтып, хапарларын сурамай кьоймагъанды. Ол институтну тарыхында кьаллыкъды».

Юйюрюне да ол сакъ болгъанды. Юй бийчеси Кьулийланы Хадижа республикалы китапханада тамата библиотекарь болуп ишлейди. Ала экиси да эки кьызыны ариу кьылыкълы ёсдюргендиле, окьюулу, билимли да этгендиле. Таматалары Анжелика, КьМКЪУ-ну экономика бёлюмюне бошап, ызы бла Москвада Социал-экономика институту киргенди эмда юрист усталыкъны алгъанды. Бауаланы Рамазан бла эки сабий ёсдюредиле. Гитчелери Люаза биринчи номерли шахар больницада анестезиолог-реаниматолог болуп ишлейди.

Кьызла аталарыны ариу сёзлерин, башларындан сылагъанын эслерине тюшюре, жюрек-синедиле.

Аналары Хадижа уа, аталыкъ, аналыкъ борч да энди аны боюнунда болгъанын биллип, бурунгулула айтычулай, белин кьаты кьысып, таулу адетдеча, туугъан, туудукъгъа да билеклик этерге хазырды.

АлаMAT, огъурлу, тюз ниетли, ариу халлы Жагъафар, аз жашагъан эсе да, ариу ыз кьойгъанды.

ШАУАЛАНЫ Разият.

Маданият

Сюймекликни, шуёхлукъну тизгинлери

Хубийланы Халид кьарачай назмукуду. Кёп жырылары автору-ду. Аны назмуларына белгили композиторла макъам салгъандыла.

Жазгъан жырларына тынгылай, кьарачай-малкъар тилни ариулугъуна, байлыгына энтта бир кере шагъат болабыз. Аллах бизге саугъа этип берген ол ариу сезимге – сюймекликке – жангы кёзден кьарайбыз.

Сюймеклик ол эски болмазлыкъ, тауусулмазлыкъ темады. Аны хар жазуучу кесича ачыкълайды. Бир

сюймекликке эки назму жазса да, экиси да эки тюрлюдоле, экиси да кеслерича сейирле, ариула. Алагъа тынгылай солугъан да этесе, кесинги озгъан жылларыны эсинге тюшюресе. Бирде мудах, бирде сагъышлы боласа.

Халид сюймекликден тышында да шуёхлукъгъа, кертиликке атап да, кёп назму жазгъанды.

Ала да кеслерича сейирдиле, алаMAT-дыла. Окьюучулары бир ненча жангы чыгъармасы бла шагъырей этебиз.

«Анамы урчугъу» китанны окъугъандан сора

Алып кьолума анам урчукъну,
Балсытып сюйюп сылайма.
Кьадар нек этди быллай жаулукъну,
Сагъынып сени, жиляйма.

Сени кьолундагы урчукъ тюшмейин,
Этгенча антны сен тамам.
Таулу адетни сен чыгъын юзмейин,
Жашадыгъ – жаным, ой анам.

Хапар айтсанг да, ишинг бёлюнмей,
Урчукъну уста бура эдинг
Заман озаргъа кёзге керюнмей,
Кьыппала тизип сала эдинг.

Жюрек жылыуунг сени кьала эди,
Кийдирген манга кийимде.
Эшген келегинг мени сакълай эди,
Терсликден хар бир кюнюмде.

Ана тилге

Заран сала, кьобуп баргъан Кьобанча,
Кьарайдыла тилге кёпле бийикден.
Кьабугъундан жийиргенген жилянча,
Кьалай кьачады адам ана тилинден.

Сагъыш этмей бир-бир адам юйретеди,
Сабийлерин башха тилде харфлагъа.
Тилсиз миллет кьыраллыгъын тас этеди,
Ызы кьалмай жер юсюнде, тарихде.

Аны барын нек билмейле адамла,
Аурутмайын ана тилге жанларын.
Артыксыз да, тырмашалла анала
Кёбейтирге аллайланы санларын.

Кязимни, Кьайсыны, бизни жерлени,
Халкъны, жырчы Сьмайылны, Минги тауну,
Жер этекде миллетлени билгени,
Ана тилге эди аны бары махтауу.

Ана тилсиз миллет саулай жазыкъды,
Кьалгъанлагъа бирер кесек азыкъды.
Ачы кьадар сау миллетни тас этер,
Тарых тизгин ёмюрлюкге терк кёмер.

Тюрк тилли кьауумда бизни жашатхан,
Жылы жазча, жюреклени жашнатхан,
Кьалгъанлыкъгъа кёчюнчюлюкден жарасы,
Ана тилди дуния мюлкю кьаласы.

Жашаууму кьууанчы

Сюймеклик сезимни сынатады кьадар,
Эталмайма жюрегиме мадар.
Кече болса, керюнесе тюшюмде,
Эсимдесе, хаман, тюномде.

Азап чегип кьыйналырча мен тамам,
От жандырды жюрегимде бир кьарам.
Кёзбау болуп мен билмегенча кесими,
Терк ташлатды мени саулай эсими.

Жюрек туююл, чырт хапарлы тёзюмден,
Ариулугъунг кетмейди мени кёзюмден,
Ауласам да мен суулары, жерлени,
Болуп кьалдыгъ кёз ауламым сен мени.

Ариу суратынг жюрегими жубанчы,
Назмуларынг жашаууму кьууанчы.
Татлы кьарам орналды кёзде дайым,
Сенсе, жаным, жазым, кьачым эм жайым.

Салгъанлыкъгъа жюрегиме жараны,
Излейме сау болурун аны.
Болгъанлыкъгъа таула, суула арада,
Сюймекликни голю чакъсын жарамда.

Халал жюрекден таза сюймеген,
Адамгъа гюнях жолугъур.
Сынап, сюймеклик отда кюймеген,
Насыплы кьалай болур?

Басмагъа **ОСМАНЛАНЫ Хыйса** хазырлагъанды.

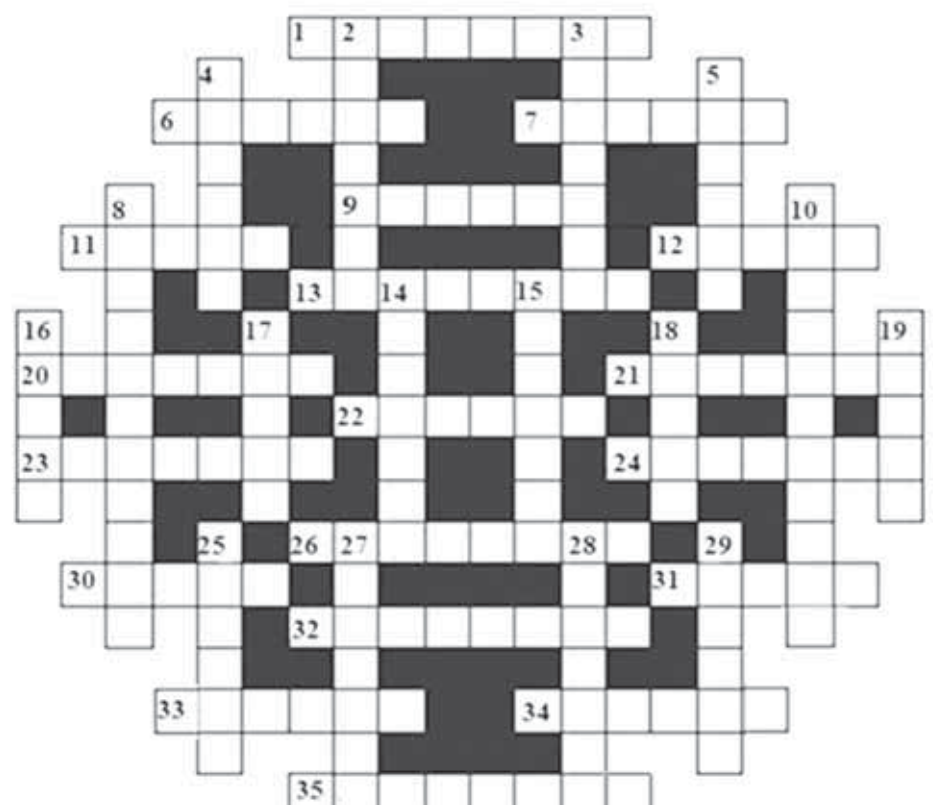
СЁЗБЕР

ЭНИНЕ: 1. Кимге да бек жууукъ адам.
6. Юйюкген жюн. **7.** Жарагъа керекли зат. **9.** Жумушакъ, татлы кёгет. **11.** Жазуучуну саууту. **12.** Адыр, сахар да барды аллай аты бла. **13.** Кентавр малкъар тилде. **20.** Ахшам. **21.** Революциягъа дери полициячы. **22.** Кьазахстанда шахар. **23.** Тинтиу иште хар кимге берилмеген усталыкъ. **24.** Пандемияны бизге келтиргени. **26.** Чабакъны тюрлюсю. **30.** Уллу чёгюч. **31.** Тирлик андан жайылады. **32.** Сынчылау. **33.** Гюржю бийче. **34.** Ыразы болмагъанын билдирген сёз. **35.** Баш кийимсиз адам.

ЁРЕСИНЕ: 2. Тойда, кьурманлыкъда юрюген сёзле. **3.** Адамны сёгю. **4.** Тенгиз кьанатлы. **5.** Кьырал саугъа. **8.** Орта Азияда кьырал. **10.** Жан арутуу, болушуу. **14.** Кисловодскну таулу аты. **15.** Аллай атла ариугъа саналадыла. **16.** Тизгинлилик, мордада туруу. **17.** Байлагъа да айтадыла алай. **18.** Жашлада аны сындыргъан кьарыулугъа саналады. **19.** Аналыкъны тейриси болгъан бийче. **25.** Кьазакълада тамата. **27.** Кёл кётюрген ариу сёз. **28.** Ханс. **29.** Жасы таба.

**ГАЗЕТНИ 39-ЧУ НОМЕРИНДЕ
БАСМАЛАННАН СЁЗБЕРНИ ЖАУАПЛАРЫ**

Энине: 5. Налмас. 6. Юзгеле. 9. Шорха. 10. Балет. 11. Кьалач. 12. Жатма. 16. Жасау. 18. Жукъалыкъ. 19. Ахлулукъ. 20. Акъылман. 21. Хабазчы. 22. Абаза. 25. Ашыра. 30. Зухра. 31. Архыз. 32. Ийнакъ. 33. Жуткёз. 34. Кьайракъ.
Ёресине: 1. Балхам. 2. Аслам. 3. Жюжек. 4. Алмала. 7. Бора. 8. Чана. 13. Тасхала. 14. Жубуран. 15. Жылкычы. 17. Садакъчы. 23. Бууун. 24. Зурнукъ. 26. Шайтан. 27. Реал. 28. Ораза. 29. Жылкы.

СПОРТ

Чемпионатдан – жети майдал

«Витязь» багъуу-саурук кючлеу арада кикбоксинг-ни «лоу-лик» тюрлюсюнден Россейни чемпионаты бла биринчилиги бардырылгандыла. Анга кыралны субъектлеринден 1300 спортчу кыатышхандыла.

Витязевода республика-бызы келечилери 7 майдал кытыхандыла. «Доммакъланы» Диана Абдурахманова (48 кг.), Регина Курашева

(52 кг.) бла Елена Шериева (+70 кг.) алгандыла. Экинчи жерлеге Марат Гучаев (42 кг.), Алан Хапцев (48 кг.), Рустам Губжев (51 кг.), Дамир Карданов (60 кг.) чыкыгандыла. Регина Курашева бла Рустам Губжев спортну устасына нормативлени толтургандыла. Спортчуланы тренерле Кючменланы Рустам, Къудайланы Залим бла Алим, Анзор Сасиков юйретедиле.

Республиканы кикбоксингден федерациясыны президенти халкъла аралы WAKO категориялы судья Къудайла-

ны Алим эришиулени эм иги судьясына саналганды.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

Пенсия фонд

Болушлукъ заявлянысыз берилликку

2022 жылны 1 январьдан башлап, сакъатлыкъ бла байламлы страховой эм социал пенсияла заявлянысыз бериледиле, деп билдиредиле Пенсия фондну регионда бъллюмюню пресс-службасындан. Аны ючюн даныйлени фонд Сакъатланы федерал реестринден (ФРИ) кеси алады.

Бизни республикада быйыл бу телеулени заявлянысыз 441 адам алып башлагандыла.

Страховой эм социал пенсияны телеулю юсюнден оноу ФРИ-ден информация келгенден сора 5 ишти кюнню ичинде этиледиле. Аны юсюнден билдириу инсаны кырал жумушланы порталында кабинетине жибериледи, ол анда эсепге тюшмеген эсе уа, почта бла ийиледи. Телеуле тохташдырылгандан сора адам ахчасын кыалай алыргыа сюйгенини юсюнден фондну сайтына неда кырал жумушланы порталында жазып билдирирге керекди. Аллаи онг жокъ эсе, заявляныны фондну жер-жерли бъллюмюне неда Кёп функциялы арагъа барып толтургъа боллукъду.

Бу ахча сакъатлыкъ берилгинчи пенсияны алмагъан адамлагъа теленеди. Сакъатлыкъ пенсиягъа чыкыгъан адамгъа салынган эсе, фонд анга ай сайын кыошакъ халда берилген пособианы тохташдырады.

Телеулеге кыошулгъанды

1 апрельден башлап социал пенсияла 8,6 процентге кёбейтилгендиле, аланы 4 миллионнга жууукъ адам аладыла, ол сандан 2,2 миллиону сакъатлыкъ бла байламлы эмда 1 миллион юйорню тутхан инсан ауушханы ючюн.

Социал пенсия бла бирге гражданданы талай кыауумларына телеулеге да кыошулгъанды, аланы араларында Улуу Ата журт урушну ветеранлары, «Блокадалы Ленинградда жашагъан» эм «Къуршоугъа тюшген Севастополяда жашагъан» белгиле бла саугъаланганла, чакъыруу аскер кыуллукъну бардыргъанла эм аланы юйорлери, радиацияны эм техноген кыыйын болумланы хаталары жетгенле бла аланы юйорлери эм талай башхала бардыла.

Бу жумушлагъа федерал бюджетден 33,7 миллиард сом бъллюнгенди.

Эсгертиу: 2022 жылда социал пенсияланы 7,7 процентге кёбейтирге белгилене эди, артда индексацияны 8,6 процентге жетдирирге оноу этилгенди.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

Къармашыулукъ

Байрамгъа жоралап

Къабарты-Малкъарны 100-жыллыгына жоралап Чегем районда энтта да бир жашил зона кыраллыкъды. Аны юсюнден муниципалитетни администрациясыны пресс-службасындан билдиргендиле.

Алай бла жууукъ заманда Нальчикни бла Чегемни арасында «Северный» автовокзалны аллында, бир геткар чакълы жерде, жашил зона кыраллыкъды. Проектге кёре, былайда жюзле бла терекле эм юкюле орнатырыкыдыла. Ол сандан ара майданында Россейни бла Къабарты-Малкъарны байракъларын тагъарча 25-метрлик флаштокла ишленирикдиле.

Графикке кёре, объект республиканы байрамына бошалыргъа керекди.

МАГОМЕТЛАНЫ Сулейман.

Билдирю

Минги тауда – эришиуле

Минги тауда спортну экстремал тюрлюлеринден жыл сайын бардырылуучу Red Fox Elbrus Race фестиваль быйыл 4-8 майда боллукъду, деп билдириледи фестивалны сайтында. Эришиулеге кыралны эм кючлю альпинистлери, лыжачылары, скайраннерлери кыатышырыкыдыла.

Проектни 2008 жылдан бери Red Fox компания Къабарты-Малкъарны Правительствосуну, Россейни МЧС-ини бла Альпинизмден федерациясыны болушлукълары бла кырады.

ЮЙРЕТИУ

Жаш телюге – хайырлы дерс

Къабарты-Малкъар кырал университетни медицина колледжинде кюр-

юнде адамла басынган жерде инсан кесин кыалай жюрютюрге керек-

ишлисин айтханды. Ол чертгенича, жаш адамла, быллай кезиуледе музыкагъа тынгылай неда гаджетлерине кыарай, эсли болмадыла. Капитан жаш водителени да жолда жюрюуню жорукъларына уллу кёллюк эмтезге чакъырганды.

«Российский красный крест» организацияны регионда бъллюмюню волонтерлары уа ачыгъаннга биринчи болушлукъну кыалай этерге, кыанны кыалай тохтатыргъа, сюеги сынганда неда башха быллай болумлада жгутну, шинаны кыалай салыргъа кереклисин кёргозгендиле.

Ахырында ала окуучулагъа экстремный службаланы номерлерин эсгертендиле.

ХАБИБУЛЛАХЛАНЫ Зульфия.

кыуусулукъну кюнню бардырылганды, экстремный службаланы келечилери студентлеге кюркыуусуз жашау бардырыу юсюнден дерс бергендиле.

МЧС-ни регионда Баш управлениясыны психологлары Лев Залесский бла Александр Хохлачев кыыйын болумну кезиу-

клинсин ангылатхандыла. ГИБДД-ны жолда жюрюуню кюркыуусулукъгун жалчытыугъа пропаганда этиу жаны бла тамата инспектору полицияны капитаны Анна Борисова окуучулагъа жаяу баргъан адам жолну ётгенде авариягъа келтирмезча неге эс бурургъа тий-

СУРАТ ЭТИУД

Шуёхлукъ.

Суратны ХОЛАЛАНЫ Марзият алганды.

Учредительле: Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти бла Правительствосу

Баш редактор
КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

ТЕКУЛАНЫ Хауа
(баш редакторну орунбасары),
ЖАНГУРАЗЛАНЫ Нажабат
(баш редакторну орунбасары),
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь),
МУСУКАЛАНЫ Сакинат,
ТИКАЛАНЫ Фатима,
ТРАМЛАНЫ Зухура,
УЛБАШЛАНЫ Мурат.

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 40-03-24.
Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркиниклерин кыоруула жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.

Регистрация номер — ПИ № ТУ07-00118. Индекс - П 5893

Газетни басмагъа «КъМР-Медиа» ГКУ-ну компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет «Издательство «Южный регион» ООО-ну типографиясында басмаланганды. Ставрополь край, Ессентуки ш., Никольский орам, 5а

Номерге графикке кёре 19.00 сагъатда кыол салынады. 20.00 сагъатда кыол салыннганды.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:

Тикаланы Фатима- дежурный редактор, Кучукланы Сафият, Кегенчиланы Зульфия- жууаплы секретарыны орунбасарлары; Гельяланы Валентина (1, 2, 3, 12-чи бетле), Зезаланы Лида (4, 10-чу бетле), Ахматланы Лгоза (9, 11-чи бетле) - корректорла.

Тиражы 1649 экз. Заказ № 754
Багъасы эркинди.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин атлы проспект, 5

электронный почтасы:
elbor_50@mail.ru